

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК 070:502

ЕКОЖУРНАЛІСТИКА ЯК НОВИЙ НАПРЯМ СУЧАСНИХ МАСМЕДІА

Шинкар Т.С., канд. філол. наук, доцент, викладач кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі; магістрант кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (tatianapanechenko@ukr.net)
Національний університет біоресурсів і природокористування, м. Київ

Розвиток екологічної політики та журналістики розпочався з діяльності американської журналістки та письменниці Рейчел Карсон, яка виявила забруднення довкілля хімікатами та досліджувала цю проблему впродовж багатьох років. Висновки були опубліковані в книзі «Безмовна весна». Представники хімічної промисловості намагалися перешкодити виходу книги, скуповуючи тираж. Та попри це видання стало бестселером. Розслідування американки мало значний вплив на людство. Саме тоді почали з'являтися природоохоронні громадські ініціативи. Незважаючи на те, що екологія нині є актуальним питанням, вона все ще не змогла посісти одне з найважливіших місць у ЗМІ. Журналісти повинні не лише звертати увагу на певну екологічну проблему, а й аналізувати її, здійснювати пошук можливих шляхів вирішення цих проблем та спонукати людей відповідно діяти в конкретних ситуаціях. Тому робота журналіста, який займається екологічними темами, потребує відповідної підготовки.

Актуальність розвідки полягає в тому, що вивчення екологічної журналістики на сучасному етапі розвитку соціуму є вкрай важливим через споживацьке ставлення людини до довкілля та негативні наслідки науково-технічного прогресу. У порівнянні з життям планети життя людини має короткий час існування, та незважаючи на це вона продовжує здійснювати агресивне для природи втручання, збільшуючи спектр проблем, висвітленням та дослідженням яких займається екожурналістика.

Мета дослідження – з'ясувати сутність поняття «екологічної журналістики».

Завдання дослідження – окреслити поняття «екологічна журналістика» та її функції в контексті; визначити роль екологічних журналістів у сучасному світі; проаналізувати праці вітчизняних науковців з екожурналістики.

Екологічна журналістика – це новий напрям журналістики як фаху, теоретичну основу якої створювали відомі науковці – Д. Прилюк [8], А. Москаленко [4] та інші. Сучасні

українські журналістикознавці О. Беляков [1], Д. Олтаржевський [5–6], І. Марушкіна [3], М. Хилько [2] успішно продовжують розвивати напрямок масовоінформаційної діяльності.

Серед запропонованих визначень поняття «екожурналістика» є більш важливі й менш важливі. На думку низки дослідників, поняття «*екологічна журналістика*» в широкому спектрі стосується будь-якої журналістики. Це тому, що навколишнє середовище є складною системою, де люди, жива та нежива природа мають різні взаємовідносини. При аналізі якої-небудь економічної, соціальної чи іншої проблеми журналіст неминуче виходить на екологічну проблематику. І навпаки – звертаючись до екологічних проблем, мас-медійник досліджує вплив на навколишнє середовище, що незмінно приведе до інших аспектів цього впливу: економічного, політичного, соціального, медичного, етичного.

Коли йдеться про «екологічну журналістику», то можна сказати, що як глобальні, так і локальні екологічні проблеми не завжди однорідні. Предметом такої журналістики є не лише проблеми, а й житті екологічні заходи. Екологічна журналістика – це сфера журналістських заходів, спрямованих на висвітлення глобальних катастроф, зокрема ядерної, забруднення навколишнього середовища хімікатами, отруйними відходами та інших видів шкідливого виробництва. Як наприкінці ХХ-го століття, так і нині дослідники стверджують, що природні ресурси знаходяться під загрозою самознищення.

Проблеми навколишнього середовища вимагають від ЗМІ великої відповідальності, глибоких знань і пропагування дбайливого ставлення до невичерпних багатств природи. Екологічна журналістика має донести ідею необхідності нового ставлення до навколишнього середовища. Тільки спільними зусиллями можна зупинити людство від руйнування і загибелі планети.

Відображення екологічних проблем також є питанням демократії. Багато з них є прямим відображенням політики та економіки: наприклад, зберігання та знищення хімічної зброї, промислове та радіаційне забруднення, економічна ситуація в суспільстві. Раніше, зокрема за часів Радянського Союзу, доступ людей до інформації про стан навколишнього середовища завжди був мінімальним. Після низки екологічних катастроф, найвідомішою з яких була Чорнобильська, громадськість почала недовіряти офіційній інформації, адже уряд приховав правду. Більш достовірною була інформація, отримана журналістами з неофіційних джерел. Зрозуміло, що державні та комерційні організації завжди будуть намагатися захистити свої інтереси та приховати інформацію, яка виставляє будь-яку владу в невігідному світлі, але в зрілому демократичному суспільстві існують механізми подолання таких тенденцій. ЗМІ є одним із інструментів побудови демократичного суспільства.

Поняття «*екожурналістика*» відносно молоде для світового та українського суспільства. Тим не менш, професійні екожурналісти сьогодні дуже затребувані вітчизняними ЗМІ.

Екологічна журналістика – це галузь журналістської діяльності, спрямована на висвітлення глобальних проблем, таких як запобігання ядерній катастрофі, забруднення навколишнього середовища відходами хімічної промисловості та інших видів виробництва, які завдають шкоди життю людей. Як зауважує О. Белякова, «екологічна журналістика – це висвітлення питань, пов'язаних зі здоров'ям, економікою, природними ресурсами, різноманітними науковими дослідженнями». За іншим, більш вузьким визначенням, екологічна журналістика – це безперервне та послідовне висвітлення екологічних проблем як глобального, так і локального характеру, причому предметом такої журналістики є не лише проблеми, а й позитивні приклади у сфері використання навколишнього природного середовища [1, с. 150].

Деякі науковці стисло пояснюють поняття «*екологічна журналістика*», оскільки в результаті ретельного аналізу різноманітних економічних, соціальних чи інших проблем майже завжди вирішуються екологічні питання. І навпаки, розв'язуючи будь-яку екологічну проблему як галузь знань, будь-який захід, пов'язаний із впливом на навколишнє середовище, обов'язково включає в себе розгляд інших аспектів цього впливу: економічного, політичного, соціального, етичного. Слід зазначити, що О. Беляков є одним із перших дослідників, які почали розвивати екологічний напрямок журналістики в Україні.

Як зазначає М. Хилько, стала частиною культури і навіть політики завдяки інтелігенції, яка активно просувала рух у маси [2]. Ця група людей не тільки пішла шляхом природоохоронців, а й поділилася своїм баченням ідеально чистого світу. У своїх наукових працях науковець ретельно вивчав це питання і розділив термін «природа» на два значення: «Поняття природи має два значення: «природа в чистому вигляді» й «інша природа», видозмінена людиною, включена в системи, суспільні відносини, олюднена природа» [2, с. 102].

Праця еко-журналіста – це велика моральна відповідальність, особливо за те, як буде «представлена екологічна інформація, оскільки висвітлення недостовірної чи перекошеної інформації у мас-медіа може спричинити серйозні кризові ситуації у місцях виникнення проблем із навколишнім середовищем, дезорієнтувати, залякати чи відвернути увагу населення від більш нагальних питань; може стати причиною виникнення соціальної напруженості та позбавити населення можливості реалізувати свої права на участь у прийнятті екологічно значущих рішень» [5, с. 45].

Поняття екологічної інформації наведено в Орхурській конвенції ООН, у статті 2 якої зазначено, що екологічна інформація – це будь-яка письмова, аудіовізуальна, електронна чи інша матеріальна інформація про стан навколишнього середовища (стан атмосфери, повітря), стан води, ґрунту, землі, ландшафту та природних об'єктів, біологічне різноманіття та його компоненти, у тому числі генетично модифіковані організми та взаємодія цих компонентів); плани та програми, які можуть вплинути на певні частини навколишнього середовища, аналіз витрат та наслідків екологічних питань; тією мірою, якою на здоров'я та безпеку людей, умови їх проживання, стан культурних об'єктів і будівель впливає або може вплинути стан компонентів навколишнього середовища [7].

Отже, екологічна журналістика – це не лише сфера журналістської діяльності, а передусім відображення екологічних проблем в Україні та світі для широкого загалу. Екологічна особливість роботи полягає в тому, що засоби масової інформації вимагають великої відповідальності, глибоких знань і пропаганди раціонального та бережливого використання природних ресурсів. Екологічна журналістика має донести до населення, до кожної особистості гіпотезу нового, розумного підходу до довкілля.

Література:

1. Беляков О. Сучасні проблеми розвитку екологічної журналістики в Україні. *Культура народів Причорномор'я*. 2001. № 22. С. 149–152.
2. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. Київ : Знання, 2001. 598 с.
3. Марушкіна І., Алексєєва Є., Залізняк Ю., Аметов Ф. Як писати про екологію в нових медіа: посібник. Львів : Варіанти, 2017. 52 с.
4. Москаленко, А. З. Вступ до журналістики. Київ : Школяр, 1997. 298 с.
5. Олтаржевський Д. О. Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (засади, проблематика, досвід, жанрові форми та мовностилістичні прийоми) : дис...канд. філол. наук. Київ, 2004. 196 с.
6. Олтаржевський Д. О. Екологічна тематика на сторінках українських Інтернет-видань // Актуальні питання масової комунікації. Київ. 2002. Вип. 3. Ч. 2. С. 18-21.
7. Орхурська конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища 1998 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main>.
8. Полюк Д. Теорія і практика журналістської творчості : проблеми майстерності. Київ : Вища школа, 1983. 279 с.